

PAUL M. PEARSON

TOWARZYSTWA MERTONOWSKIE*

Choć Thomas Merton zmarł trzydzieści pięć lat temu, zainteresowanie jego osobą zdaje się wciąż wzrastać. W latach bezpośrednio po jego śmierci ukazywały się liczne publikacje¹, wzbogaciły się również Zbiory Mertonowskie na Uniwersytecie Bellarmine, którą to kolekcję powołał do życia sam Merton. Pierwsza organizacja mertonowska, o jakiej powinienem wspomnieć, to Merton Legacy Trust – Powiernictwo Spuścizny Mertona. Tworząc ją w 1967 roku, Merton sugerował swym wydawcom, aby zadbali o jego dorobek literacki po jego śmierci. Obecni mandatariusze Powiernictwa: Bob Giroux, Anne McCormick i Tommie O'Callaghan ustalają i decydują, które spośród dzieł Mertona można, których zaś nie wolno publikować. Dysponują oni również prawami do rysunków i fotografii wykona-

* Tłum. A. Muranty.

¹ Na szczególną uwagę zasługują tu: *The Asian Journal of Thomas Merton* [wyd. polskie, *Dziennik azjatycki*, Kraków 1993], *The Collected Poems of Thomas Merton* i *The Literary Essays of Thomas Merton* [w Polsce ukazał się obszerny ich wybór w dwóch tomach: *Siedem esejów o Albercie Camus*, Bydgoszcz 1996 oraz *Eseje literackie I*, Bydgoszcz 1998].

nych przez Mertona, jak również do wielu jego fotograficznych portretów, m.in. autorstwa Johna Howarda Griffina, Johna Lyonsa i Sibylle Akers.

Dziesięć lat po śmierci Mertona, w 1978 roku, spotkania okolicznościowe upamiętniające jego postać odbyły się m.in. na Uniwersytecie Columbia, w stanie Nowy Jork, oraz w Vancouver w Kolumbii Brytyjskiej w Kanadzie, zapoczątkowując prawdziwą eksplozję zainteresowania jego osobą, która trwa odąd nieprzerwanie. Rok 1980 przyniósł edycję pierwszej, nieoficjalnej biografii Mertona, której autorką była Monica Furlong. Pięć lat później ukazała się biografia oficjalna – *The Seven Mountains of Thomas Merton* (*Siedem gór Thomasa Mertona*) pióra Michaela Motta. Jej wydanie przetrzało drogę późniejszym ważnym publikacjom zapowiadanych w dokumencie Powiernictwa Spuścizny Mertona: w pierwszej kolejności wyborowi listów, następnie zaś siedmiu tomom jego długo oczekiwanych osobistych dzienników.

Wzrostowi liczby publikacji związanych z postacią Mertona towarzyszyły coraz liczniejsze spotkania organizowane w wielu miejscach celem wspólnego badania i rozważania zarówno jego pism, jak i dziejów. Chociaż już w 1978 roku, podczas spotkania w Vancouver, dyskutowano na temat możliwości utworzenia towarzystwa, wówczas nie doprowadziło to do niczego. Pierwsze oficjalne stowarzyszenie powołano do życia w Belgii, jesienią 1986 roku, po „weekendzie mertonowskim” zorganizowanym w opactwie Oude Abdij w Drongen. Grupa ta zresztą w dalszym ciągu spotyka się regularnie i wydaje niewielki kwartalnik pod nazwą „Contactblad Merton-Vrienden”.

29 maja 1987 roku grupa czternastu badaczy Mertona spotkała się w Thomas Merton Studies Center² przy Uniwersytecie Bellarmine i utworzyła Międzynarodowe Towarzystwo Mertonowskie (International Thomas Merton Society – ITMS). Powstał wówczas zarys statutu organizacji, a na maj 1989 roku wyznaczono pierwsze spotkanie generalne Towarzystwa. Rok 1988 został przewidziany jako upamiętniający Mertona; zaplanowano w tym okresie liczne działania mające przyczynić się do wzrostu wiedzy na temat Mertona i promować powstające towarzy-

² Byli to: Christine Bochen, David Cooper, Lawrence Cunningham, Robert E. Daggy, br. Patrick Hart, Glenn Hinson, Dewey Kramer, Victor Kramer, Patrick O’Connell, Anthony Padovano, Ron Seitz, William Shannon, Bonnie Thurston i s. Mary Luke Tobin.

stwo³ przez publikację licznych artykułów, a nawet przekonując redakcje kilku ważnych czasopism do poświęcenia mu okolicznościowych numerów.

Międzynarodowe Towarzystwo Mertonowskie wyznaczyło sobie następujących siedem celów:

- zachęcać do lektury prac Thomasa Mertona i prowadzenia nad nimi badań;
- promować powstawanie zarówno naukowych, jak i popularyzatorskich książek i artykułów o Mertonie;
- wspomagać członków w badaniu unikalnej podróży duchowej Thomasa Mertona przez dzielenie się z nimi swymi wskazówkami i intuicjami;
- promować postać Thomasa Mertona jako teologa, krytyka społecznego, pioniera dialogu międzyreligijnego i jako wybitnego amerykańskiego pisarza;
- wspierać powstawanie lokalnych i regionalnych oddziałów Towarzystwa;
- wspierać kontakty pomiędzy członkami stowarzyszenia przez organizację spotkań generalnych, odbywających się w cyklu dwuletnim, jak również spotkań okolicznościowych i przez różnorakie publikacje;
- asystować przy projektowaniu kursów akademickich na temat Thomasa Mertona w różnych dziedzinach naukowych.

Oficjalnym organem Towarzystwa zostało pismo „The Merton Seasonal”, wydawane przez Thomas Merton Center przy Uniwersytecie Bellarmine. Pismo to ukazuje się już od 13 lat dwa razy do roku, a od 1994 roku dołączany jest do niego biuletyn informacyjny.

Aby dopomóc w realizacji niektórych ze swych celów Towarzystwo ufundowało dwa rodzaje stypendiów: Daggy Youth/Student Scholarships oraz Shannon Fellowships.

Stypendia Daggy Youth umożliwiają młodym ludziom (w wieku 14–29 lat) uczestnictwo w spotkaniach generalnych Międzynarodowego Towarzystwa Mertonowskiego, inspirując tym samym następne pokolenie czytelników i badaczy Mertona. Swą nazwę stypendium zawdzięcza Robertowi E. Daggy’emu, jednemu z założycieli Towarzystwa i jego drugiemu przewodniczącemu. Z funduszy Daggy Youth Scholarship pokrywane są opła-

³ Przewodniczącym IMTS został wybrany William Shannon, Robert Daggy został jego zastępcą, funkcje sekretarzy pełnili Christine Bochen i Glenn Hinson, a Bonnie Thurston przypadła rola skarbnika organizacji.

ty za udział w konferencji i, na prośbę stypendysty, koszty przejazdu na spotkanie generalne.

Corocznie przyznawanych jest pięć Stypendiów Shannona (Shannon Fellowships) w wysokości do 750 dolarów każde, mających umożliwić wykwalifikowanym badaczom odwiedzenie archiwów Centrum Mertonowskiego w Louisville w stanie Kentucky, lub innego ośrodka przechowującego materiały związane z Thomasem Mertonem, jak Lentfoehr Collection na Uniwersytecie Columbia czy uczelniana biblioteka Friedsam przy Kolegium św. Bonawentury w Olean, w stanie Nowy Jork. Nazwa stypendium upamiętnia Williama H. Shannona, założyciela i pierwszego przewodniczącego Międzynarodowego Towarzystwa Mertonowskiego, głównego redaktora pięciu tomów korespondencji Mertona i autora licznych prac jemu poświęconych, w tym książki *Silent Lamp: The Thomas Merton Story* (*Milcząca lampa. Opowieść o Thomasie Mertonie*).

O stypendia te mogą ubiegać się zarówno związani z uczelniami pracownicy naukowi, jak i badacze bez zaplecza akademickiego, a także studenci, zwłaszcza ci, którzy planują poświęcić swe prace dyplomowe tematyce mertonowskiej. Niekiedy stypendia przyznawane są również z innych powodów, na przykład w celu dofinansowania przekładu i wydania pierwszych książek Mertona w Rosji, czy też pokrycia części kosztów tej konferencji.

Międzynarodowe Towarzystwo Mertonowskie w dalszym ciągu organizuje co dwa lata (począwszy od 1989 roku) spotkania generalne, z których ostatnie jak dotąd, siódme, odbyło się na Uniwersytecie Ballarmine w Louisville, w stanie Kentucky, a dwa kolejne planowane są w Vancouver w Kanadzie (czerwiec 2003) i w San Diego w Kalifornii (czerwiec 2005).

Oprócz Międzynarodowego Towarzystwa Mertonowskiego, w niektórych krajach powstały również sformalizowane grupy osób zainteresowanych tematyką mertonowską, zazwyczaj stowarzyszone z ITMS. W 1993 roku, po założycielskiej konferencji w Winchester upamiętniającej ćwierćwiecze śmierci Mertona, utworzono Brytyjskie Towarzystwo Mertonowskie (Thomas Merton Society of Great Britain and Ireland). Obecnie liczy ono 350 członków i organizuje co dwa lata stałe konferencje, okolicznościowe spotkania i rekolekcje. Od dziesięciu lat publikuje też swoje własne pismo – „The Merton Journal”. Przygotowało również trzy tomy materiałów konferencyjnych, a prace nad czwartym właśnie trwają.

Mniej formalne grupy istnieją również w Hiszpanii, Brazylii, Rosji, Australii, Nowej Zelandii, a ostatnio w Kanadzie, gdzie – szczególnie aktywny

w Vancouver – oddział Międzynarodowego Towarzystwa Mertonowskiego powołał niedawno do życia Kanadyjskie Towarzystwo Mertonowskie.

Ostatnią organizacją, jaką chciałbym pokrótce omówić jest Fundacja Thomasa Mertona (Thomas Merton Foundation). Powstała ona w 1995 roku aby, cytując: „zwiększyć świadomość duchowych i kontemplacyjnych praktyk w jednostkach na całym świecie jako środka odniesienia do zagadnień globalnych i wspierać integrację zagadnień duchowości z codziennym życiem”. Zadanie to Fundacja realizuje poprzez dwa główne cele: gromadzenie zasobów dla zapewnienia zachowania oryginalnych dokumentów Thomasa Mertona oraz zapoznavanie ludzi z duchowym dziedzictwem Mertona. Większość wysiłków Fundacji skupia się na tym drugim celu; organizuje ona wykłady, rekolekcje, programy i inne wydarzenia, w których odzwierciedla się duch i zainteresowania Mertona. Ze swym naciskiem na zdobywanie funduszy organizacja ta kieruje się ku nieco innym odbiorcom niż towarzystwa mertonowskie, które opisywałem wcześniej.

Czy można zdefiniować typowe „towarzystwo mertonowskie”? Myślę, że to niemożliwe. Grupy czy stowarzyszenia mertonowskie są tak zróżnicowane, jak różni są czytelnicy dzieł Mertona. Międzynarodowe Towarzystwo Mertonowskie ma charakter bardzo formalny – jest stowarzyszeniem o statusie organizacji typu non-profit, ze strukturą administracyjną, radą nadzorczą, wyborami i innymi elementami typowymi dla takich instytucji. Brytyjskie Towarzystwo Mertonowskie poszło zupełnie inną drogą: jego struktura jest bardzo nieformalna, zapadła również decyzja, aby nie rejestrować go jako podmiotu prawnego. Oba modele funkcjonują równie dobrze, choć na początkowym etapie lepszym (a z pewnością mniej zniechęcającym) wzorem może być model mniej formalny.

Podczas „mertonowskiego weekendu” w Winchester w Anglii w 1993 roku – spotkania bardzo podobnego do tej konferencji – powstał niewielki komitet założycielski. Do uczestników konferencji oraz innych osób, które wyrażały zainteresowanie tematem, rozesłano ulotkę przedstawiającą bardzo prosto podstawowe cele towarzystwa wraz z deklaracją członkowską do wypełnienia i prośbą o pięć funtów składki. Kwota ta służyła pokryciu podstawowych kosztów, zwłaszcza wysyłki i druku biuletynu informacyjnego. Biuletynem tym stał się „The Merton Journal”, a jego pierwsze numery wypełniły materiały z inauguracyjnej konferencji weekendowej wraz z kilkoma recenzjami książkowymi i innymi materiałami interesującymi członków. Z czasem zaczęły się w nim pojawiać artykuły wysyłane do redakcji

i przez nią zamawiane. „The Merton Journal” ukazuje się dwa razy do roku – na Wielkanoc i w okresie adwentu.

Komitet założycielski zaplanował również na maj 1996 roku dużą kilkuniedniową konferencję, a w międzyczasie, dla podtrzymania dynamiki nowego towarzystwa, w grudniu 1994 roku zorganizował mniejsze, jednodniowe spotkanie. W kwietniu bieżącego (2002) roku odbyło się czwarte zebranie generalne i konferencja Towarzystwa, która zgromadziła około stu uczestników, w tym również z Hiszpanii, Holandii, Stanów Zjednoczonych i Kanady. Dla porównania, w VII spotkaniu generalnym Międzynarodowego Towarzystwa Mertonowskiego na Uniwersytecie Bellarmine w czerwcu 2001 wzięło udział około 400 osób.

Obydwie organizacje mogą stanowić żywy i sugestywny model dla organizacji Polskiego Towarzystwa Mertonowskiego. Moje podstawowe sugestie są następujące:

- mały komitet organizacyjny;
- lista adresowa osób zainteresowanych i składka członkowska;
- regularne środki komunikacji z członkami, takie jak biuletyn informacyjny lub pismo;
- przyszłe wydarzenia.

Mam nadzieję, że możemy pokrótce przedyskutować te opcje.